

**ПРИНЦИПИ ПРОТИДІЇ СЛУЖБОЮ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ  
РОЗВІДУВАЛЬНО-ПІДРИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ****PRINCIPLES OF THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE COUNTERACTION  
RECONNAISSANCE-SUBVERSIVE ACTIVITY**

**Кожелянко О.В.,**  
аспірант відділу аспірантури і докторантури  
Національна академія Служби безпеки України

У статті здійснено аналіз сутності принципів протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності як фундаментальних засад правового та організаційного забезпечення виконання покладених на Службу безпеки України завдань. На підставі проведеного дослідження теоретичних джерел, а також матеріалів практики контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності визначено розуміння принципу протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності.

**Ключові слова:** принцип, розвідувально-підривна діяльність, верховенство права, законність, дотримання прав і свобод людини, контррозвідувальна діяльність, оперативно-розшукова діяльність.

В статье осуществлен анализ сущности принципов противодействия Службой безопасности Украины разведывательно-подрывной деятельности как фундаментальных основ правового и организационного обеспечения выполнения возложенных на Службу безопасности Украины задач. На основании проведенного исследования теоретических источников, а также материалов практики контрразведывательной и оперативно-розыскной деятельности определено понимание принципа противодействия Службой безопасности Украины разведывательно-подрывной деятельности.

**Ключевые слова:** принцип, разведывательно-подрывная деятельность, верховенство права, законность, соблюдение прав и свобод человека, контрразведывательная деятельность, оперативно-розыскная деятельность.

The scientific research, carried out in this article, deals with the analysis of the essence of the Security Service of Ukraine units principles as the fundamental backgrounds of their legal and organizational securement to fulfill the tasks, determined by the law. Understanding the essence of the principles of the Security Service of Ukraine counteraction reconnaissance-subversive activity is important to form a theoretical basis and a practical implementation of the state policy in the sphere of detecting, preventing and suppressing the intelligence, subversive or other illegal activities. The conformation of that is fixing in current laws the principles of operative-investigating, counter-intelligence activities, provided by the current law to be conducted by Security Service of Ukraine units, ensuring the correct application of the law, the adoption of legitimate and reasonable decisions.

Existing research of theory and practice problems of detection, prevention and suppression of illegal activities have not led to consensus in views on the definition, nature and content of the principles of this activity, the determination of their system. Thus, the analysis of scientific research in the mentioned field shows that the principles of Security Service of Ukraine operative units activity as its fundamental backgrounds have rarely been the objects of scientific studies, that is of particular relevance in current situation of necessary urgent measure optimization to overcome the terrorist threat and territorial integrity of Ukraine preservation.

Based on the research of theoretical sources the principle of detection, prevention and suppression of intelligence, subversive and other illegal activities, is defined as the fundamental principle produced and established by the practice, fixed by the current legislation, that regulates legal relations, arising in the process of operative-investigating and counter-intelligence activities.

Analysis of the current legislation, the practice of Security Service of Ukraine operative units activity allowed to define a system of principles of detection, prevention and suppression of intelligence, subversive and other illegal activities, which consists of general legal and special principles.

**Key words:** principle, reconnaissance and subversive activities, Rule of Law, legality, observance of human rights and freedoms, counter-intelligence activities, operational search activities.

Важливе місце у формуванні теоретичного підґрунтя та практики реалізації державної політики у сфері протидії розвідувально-підривній та іншій протиправній діяльності займає визначення принципів зазначеної діяльності. Не є винятком у такому разі й діяльність підрозділів Служби безпеки України (далі – СБ України), доктринальні підходи до оптимізації якої безпосередньо пов'язані зі встановленням цілісної системи нормативних вимог імперативного характеру, які становлять принципи її правового та організаційного забезпечення.

Водночас закріплення у нормах чинного законодавства принципів оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, складником яких є протидія Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності, є підтвердженням того, що принципи мають важливе значення для регулювання правових відносин, що складаються в сфері забезпечення державної безпеки, а також для практики діяльності визначених законом оперативних підрозділів Служби безпеки України, забезпечуючи правильне застосування правових норм, прийняття законних та обґрунтованих рішень. Саме тому проблема дослідження сутності та змісту принципів протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності має як теоретико-правовий, так і прикладний характер, що потребує відповідного наукового супроводження.

Проблемою розвитку принципів сучасної теорії та практики протидії злочинним посяганням на державну безпеку приділяли увагу у своїх працях такі вчені, як: О. Бандурка, В. Грохольський, Е. Дідоренко, О. Джужа, О. Користін, І. Козаченко, Я. Кондратьєв, В. Круглий, М. Курочка, В. Некрасов, Д. Никифорчук, М. Погорєцький, І. Сервецький, К. Сурков, В. Тацій, В. Тихий, Р. Халілев, І. Шинкаренко, О. Юрченко та інші. Однак аналіз праць учених, які займаються науковим дослідженням проблем теорії та практики протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності, свідчить, що принципи зазначеної діяльності (як її основоположні засади) фактично залишилися поза увагою науковців, що набуває особливої актуальності у сучасних умовах необхідності оптимізації життя невідкладних заходів щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України.

Зважаючи на визначену наукову та прикладну актуальність обраної для проведення дослідження теми, метою написання цієї статті є визначення теоретико-правового розуміння принципів протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності, проведення їх відповідної систематизації.

Принципи є найважливішою категорією для будь-якої діяльності, їх дослідження в межах пізнання її сутності набуває особливої актуальності.

Для повноти розуміння принципів слід розглядати їх у різних аспектах. Принципи будь-якої діяльності – це основні керівні положення, сформульовані у вигляді певних правил, на яких вона базується [1, с. 38]. У великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначається, що принципи – це вихідні, керівні ідеї про найбільш істотні закономірності, що мають основне значення, це основні правила, з яких немає винятків [2, с. 941]. З філософської точки зору принцип (від лат. *principium* – основа) – це основа, початок, керівна ідея про найбільш істотні закономірності, що мають основне значення [3, с. 519]. А. Колодій у монографії «Принципи права України» зазначає, що будь-які принципи – продукт людської діяльності. Вони є соціальним явищем як за джерелом походження, так і за змістом [4, с. 44]. В. Даль зазначає, що принцип – це науковий чи моральний початок (основа), правило, від якого не відступають [5, с. 431]. І. Козинець вважає, що термін «принцип» означає основу, вихідне положення, тобто основну ідею, провідну думку, керівне положення, що мають бути застосовані, використані чи дотримані в тій чи іншій сфері людської діяльності [6, с. 174]. В. Малюга зазначає, що принципи відображають об'єктивні та суб'єктивні засади, їх нормативний характер. Правових принципів за межами норм права не існує. Ідеї про принципи, їх сутність і зміст можуть розроблятися науковцями, політиками. Проте лише після законодавчого закріплення ці ідеї набувають загальнообов'язкового значення [7, с. 13]. Слід зазначити, що у юридичній науці точиться дискусія щодо розуміння сутності та змісту її принципів. Так, окрема група науковців вважає, що принципи є сферою правосвідомості, правової ідеології та науки [8, с. 22], інша група науковців відносить їх до змісту досить широко визначеного чинного права [9, с. 3].

Вироблення та розвиток теоретичного підґрунтя щодо розуміння сутності, змісту, системи принципів відіграє важливу роль для будь-якої сфери державної політики, зокрема й такої, що визначає концептуальні основи протидії розвідуально-підривній та іншій протиправній діяльності.

Таким чином, з огляду на загальні підходи до розуміння принципу, під принципами протидії Службою безпеки України розвідуально-підривній діяльності слід розуміти основоположні засади побудови та функціонування системи забезпечення державної безпеки, що відображають об'єктивні закономірності негласного використання Службою безпеки України передбачених законодавством сил та засобів.

З огляду на важливу роль принципів у формуванні фундаментальних основ діяльності підрозділів Служби безпеки України, у наукових джерелах не існує одностайності думок щодо визначення та сутності принципів протидії розвідуально-підривній діяльності. Водночас важливе значення принципів як основоположних засад протидії уповноваженими оперативними підрозділами Служби безпеки України розвідуально-підривній та іншій протиправній діяльності визначено національним законодавцем шляхом їх закріплення у нормах законів України «Про Службу безпеки України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про національну безпеку України» та інших нормативно-правових актів, що становлять правову основу діяльності СБ України.

Продовжуючи дослідження принципів протидії розвідуально-підривній діяльності, вважаємо за доцільне визначити їх систему, підґрунтя чому стане аналіз їх законодавчого закріплення. У статті 3 Закону України «Про Службу безпеки України» визначено, що діяльність СБ України, її органів та співробітників ґрунтується на засадах законності, поваги до прав і гідності особи, позапартійності та відповідальності перед народом України [10]. Принципи діяльності Служби безпеки України виступають як вираження боротьби з протиправною діяльністю у формі основних правил її ведення. Принципи протидії Службою безпеки України розвідуально-підривній

діяльності мають об'єктивний характер, вони відображають найбільш загальні та глибокі наявні закономірні зв'язки.

Служба безпеки України для протидії розвідуально-підривній діяльності веде два види діяльності: контррозвідувальну та оперативно-розшукову. З огляду на те, що Служба безпеки України здійснює протидію розвідуально-підривній діяльності завдяки контррозвідувальній діяльності, визначення принципів має важливе значення, адже вони виступають основою для практичної діяльності підрозділів Служби безпеки України. Згідно зі статтею 4 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» принципами зазначеної діяльності визначено: законність; повага і дотримання прав та свобод людини і громадянина; позапартійність; безперервність; конспірація, поєднання гласних та негласних форм і методів діяльності; адекватність заходів щодо захисту державної безпеки реальним і потенційним загрозам; взаємодія з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами; підконтрольність та підзвітність відповідним органам державної влади в межах, передбачених законом [11]. Вони є основою організації і здійснення протидії загрозам державній безпеці України, що є системою юридичних норм, єдиних для всієї контррозвідувальної діяльності. Проте ні в Основному Законі держави, Конституції України, ні в нормах законодавства, що регулює контррозвідувальну діяльність, не міститься визначення принципів контррозвідувальної діяльності, їх змісту, системи тощо.

У Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначається, що ця діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини [12]. І. Шинкаренко вважає, що наведені у положеннях чинного законодавства принципи оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) мають загальний характер та не розкривають особливої сутності оперативно-розшукової діяльності [13]. На думку науковців, серед яких К. Горяїнов, В. Овчинський, А. Шумилов, І. Шумилова, принципи оперативно-розшукової діяльності, на здійснення якої уповноважені визначені законодавством оперативні підрозділи Служби безпеки України, – це вихідні ідеї, що визначають зміст ОРД. Принципи ОРД утворюються розшуковою практикою і формулюються в оперативно-розшуковій теорії, відображаються, як правило, у нормах оперативно-розшукового законодавства [14, с. 8–9]. Як зазначає Д. Никифорчук, принципи ОРД визначають її державно-правовий характер, юридичну природу та легітимність як самостійного виду правоохоронної діяльності. Вони гарантують дотримання прав і свобод особистості в ОРД, створюють передумови для формування концепції як кожного її положення, так і всієї її системи загалом, забезпечуючи вдосконалення різних аспектів оперативно-розшукової роботи [15, с. 22].

З огляду на те, що протидія Службою безпеки України розвідуально-підривній діяльності є основоположним складником виявлення, попередження та припинення злочинних посягань на державну безпеку України, що здійснюється уповноваженими підрозділами Служби безпеки України шляхом реалізації наданих їм положеннями чинного законодавства прав у сфері контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, визначення її принципів є важливим як для розвитку відповідних фундаментальних наукових досліджень, так і оптимізації правового та організаційного забезпечення діяльності Служби безпеки України щодо протидії розвідуально-підривній та іншій протиправній діяльності згідно з визначеною законом компетенцією.

Зазначені принципи визначають, що основоположними засадами діяльності Служби безпеки України як державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України, є:

обов'язковість визнання верховенства права, прав і свобод людини, неухильного дотримання положень чинного законодавства, політична нейтральність та неприпустимість ведення такої діяльності з урахуванням особистих уподобань, корисливих мотивів; винятковість застосування передбачених чинним законодавством оперативних сил та засобів; раціональне, з урахуванням особливостей виконання завдань, поєднання гласних та негласних сил, засобів, методів виявлення, попередження, припинення злочинних посягань на державну безпеку України. Водночас слід зауважити, що вказані принципи притаманні всім без винятку суб'єктам правоохоронної діяльності, носять загальний характер і не повною мірою відображають специфіку протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності. Тому у виробленні класифікації принципів протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності також необхідно звернути увагу на особливості реалізації уповноваженими підрозділами Служби безпеки України відповідних повноважень, що знаходять відображення у матеріалах практики контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності.

Розглядаючи принципи протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності, хотілося б звернути увагу, що їх не слід вважати нормами-деклараціями, вони є основоположними структурами, які впливають на зміст інститутів та норм, а також створюють орієнтири для законодавчих та інших нормативно-правових актів. Виконання принципів протидії розвідувально-підривній діяльності значним чином впливає на практику ведення такої діяльності, корегуючи її на користь реалізації прогресивних ідей законності, рівності громадян перед законом, гуманізму тощо.

Зважаючи на викладене та аналіз матеріалів протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності, система принципів діяльності Служби безпеки України складається із: загальних принципів, закріплених у нормах чинного законодавства, що становить правову основу СБ України, та спеціальних, керівних засад, що виражають сутність і зміст протидії розвідувально-підривній діяльності.

Принципи протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності мають універсальний, узагальнюючий з правової точки зору характер. Водночас аналіз практики протидії розвідувально-підривній та іншій протиправній діяльності свідчить про існування й інших основоположних засад зазначеної діяльності, що відображають специфіку її здійснення відповідними оперативними підрозділами Служби безпеки України як різновиду соціальної, юридичної та правоохоронної діяльності.

Аналіз практики протидії СБ України розвідувально-підривній діяльності свідчить про те, що вказаний напрям діяльності ґрунтується на таких основоположних засадах, як безперервність, конспірація, поєднання гласних та негласних форм і методів діяльності, конфіденційність, планування, внутрішня безпека, раціональність, адекватність заходів щодо захисту державної безпеки від реальних і потенційних загроз.

З огляду на викладене, ми можемо констатувати наявність відповідної системи принципів протидії СБ України

розвідувально-підривній діяльності, що складається із: загальних принципів, закріплених нормами чинного законодавства, що становить правову основу СБ України; спеціальних, що є основоположними засадами механізму реалізації уповноваженими оперативними підрозділами СБ України протидії розвідувально-підривній діяльності.

Підсумовуючи проведене дослідження, слід акцентувати увагу, що принципи протидії Служби безпеки України розвідувально-підривній діяльності: відображають соціальний та правовий характер зазначеної діяльності; сприяють пізнанню сутності та змісту протидії розвідувально-підривній та іншій протиправній діяльності; знаходять закріплення та відображення у чинних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах; підкреслюють самостійний та специфічний характер зазначеної діяльності; відображають її місце та співвідношення з іншими видами правоохоронної діяльності; гарантують дотримання конституційних прав та свобод людини та громадянина під час протидії розвідувально-підривній діяльності.

Отже, з огляду на викладене, принципи протидії СБ України розвідувально-підривній діяльності є основоположними засадами забезпечення державної безпеки. Теоретико-прикладне значення принципів у діяльності СБ України, спрямованій на протидію розвідувально-підривній діяльності, полягає у тому, що вони займають основоположне місце у системі законодавства, що регулює діяльність Служби з виявлення та запобігання реальним та потенційним загрозам державній безпеці України та одночасно втілюють у собі єдність законодавчих положень та їх практичну реалізацію у діяльності уповноважених оперативних підрозділів СБ України.

Проведена у статті систематизація принципів протидії розвідувально-підривній діяльності свідчить про наявність загальних та спеціальних принципів. Так, до загальних принципів доцільно віднести: верховенство права; законність, дотримання прав та свобод людини; позапартійність, політична нейтральність, відповідальність перед народом України, об'єктивність, адекватність заходів щодо захисту державної безпеки від реальних і потенційних загроз.

Спеціальними принципами слід вважати: безперервність; конспірацію, поєднання гласних та негласних форм і методів діяльності; конфіденційність, принцип взаємодії; планування, оперативність, принцип внутрішньої безпеки, раціональність; адекватність заходів щодо захисту державної безпеки від реальних і потенційних загроз; взаємодія з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування.

Проте, на жаль, принципи протидії розвідувально-підривній діяльності знаходяться в зародковому стані, тому розуміння сутності та змісту принципів не знайшло свого відображення у жодному із законодавчих актів. Це спричинило неоднозначність розуміння принципів протидії розвідувально-підривній діяльності у спеціальній науковій літературі, що викликає певні дискусії щодо поняття та змісту принципів протидії Службою безпеки України розвідувально-підривній діяльності.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Основи оперативно-розшукової діяльності / В.О. Глушков, О.А. Білічак, Ю.О. Найд'юн. К.: Центр навч.-наук. та наук.-практ. вид. Національної академії Служби безпеки України, 2014. 300 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. Т.В. Бусел. К.: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
3. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія. / НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди; голов. ред. В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
4. Колодій А.М. Принципи права України: моногр. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208, с. 10.
5. Даль В. Толковий словарь в 4-х томах. М.: Русский язык, 1990. 580 с.
6. Козинець І. Щодо питання про сутність поняття принципу кримінального процесу. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 12. С. 171–177.
7. Малюга В.І. Принципи організації та діяльності прокуратури України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура». К., 2002. 20 с.
8. Шейндлин Б.В. Сущность советского права. Л.: ЛГУ, 1959. 140 с.
9. Смирнов О.В. Соотношение норм и принципов в советском праве. Советское государство и право. 1977. № 2. С. 16–18.

10. Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. / Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 382.  
 11. Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» від 03.04.2003 р. / Відомості Верховної Ради України. 2003. № 12. Ст. 89.  
 12. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 р. із змінами і доповненнями станом на 01.03.2016. / Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303.  
 13. Шинкаренко І.Р. Проблеми удосконалення правового регулювання оперативно-розшукової діяльності. Кримський юридичний вісник. 2007. № 1. С. 149–180.  
 14. Оперативно-розыскная деятельность: учеб. / под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, А.Ю. Шумилова. М.: ИНФРА. М, 2002. XXII, 794 с.  
 15. Оперативно-розыскная деятельность: навч. посіб. / Моисеев Е.М., Джужа О.М., Никифорчук Д.И. та ін.; за ред. проф. О.М. Джужа. К.: Правова єдність, 2009. 310 с.

УДК 343.98.001.36

## ТЕХНОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ

### TECHNOLOGICAL FUNCTION OF CRIMINALISTICS

**Комісарчук Р.В.,**  
 к.ю.н., доцент, доцент кафедри криміналістики  
 Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті вказані окремі технологічні складники криміналістики, а саме її технологічна природа, на основі чого можна виробити комплекс науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності забезпечення криміналістичної діяльності у сфері боротьби зі злочинністю.

Тематика дослідження є актуальною для подальшого розвитку криміналістичного наукового знання і судово-слідчої, експертної практики.

**Ключові слова:** загальна теорія криміналістики, вчення про криміналістичну технологію, технологічна парадигма криміналістики, завдання та функції криміналістики, технологічна функція криміналістики.

В статье обозначены отдельные технологические составляющие криминалистики, а именно ее технологическая природа, на основе чего возможно выработать комплекс научно обоснованных практических рекомендаций по повышению эффективности обеспечения криминалистической деятельности в сфере борьбы с преступностью.

Тематика исследования является актуальной для дальнейшего развития криминалистического научного знания и судебно-следственной, экспертной практики.

**Ключевые слова:** общая теория криминалистики, учение о криминалистической технологии, технологическая парадигма криминалистики, задачи и функции криминалистики, технологическая функция криминалистики.

The article deals with some technological components of criminalistics, namely its technological paradigm, on the basis of which it is possible to develop a set of scientifically sound practical recommendations for improving the effectiveness of criminalistic activities in the field of combating crime.

The regular trends in the development of various sciences, and on their basis various paradigms, testify to the integration of various branches of scientific knowledge into criminalistics, like metascience. The prerequisites for this problem are many centuries old, present in the works of many students of different sciences. But, there are no discussions on problems of criminalistics as a technology of law enforcement agencies fighting crime in a certain Fermat because the fundamental problems of the theory, methodology and history of modern criminalistic science have not been sufficiently studied. Hence the critical state of the classical domestic forensic theory, as well as its correspondence to the real cognitive process and practice. But, despite this, it is necessary to recognize as irreversible the process of formation of a new criminalistic paradigm, profound conceptual changes in the content of criminalistics as a technology to combat crime, which will lead to renewal of the meaning and content of the main scientific categories, goals and values of the criminalistic scientific community.

The main source of the formation of criminalistic, as a science of the XIX century, was technology, the "idea of technique". But the further complication of the constituent elements of technology led to the emergence of the technological paradigm, which today acquires the status of scientific and practical application, which in aggregate forms models of various paradigms. In the enforcement of one such paradigm is the information and technological paradigm of criminalistics, which determines its technological nature.

**Key words:** general theory of criminalistic, doctrine of forensic technology, technological paradigm of criminalistic, tasks and functions of criminalistics, technological function of criminalistics.

Найважливішою проблемою, пов'язаною із визначенням сутності криміналістичних знань, є питання про прикладний характер цієї науки. Слід відзначити, що ця проблема завжди перебувала в полі зору як криміналістів, так і вчених суміжних галузей знання, насамперед у галузі кримінального процесуального права. Особливо цікавим є той факт, що на різних етапах розвитку криміналістики в поняття прикладного характеру вкладався різний зміст.

Тому основна мета дослідження спрямована на розкриття характерних особливостей технологічної функції (природи) криміналістики.

Розглянемо основні підходи до розуміння прикладного характеру криміналістики.

Криміналістика стала розвиватися з потреб практики, тому саме практична, формуюча її сторона перебувала наче на виду і рухала вчених до необхідності вивчення

власне закономірностей, властивостей явищ і процесів, залучення нових теоретичних знань з інших наук. Особливо активно термін «прикладна наука» став використовуватися з кінця 30-х років ХХ століття. На цьому етапі становлення криміналістика визначилась як наука про прийоми і засоби розкриття й розслідування злочинів, найважливішим завданням якої вважалася інтеграція до практики розслідування злочинів цих природничих і технічних наук.

Таким чином, фактично сформувався один із варіантів визначення прикладного характеру криміналістики, згідно з яким криміналістика є прикладною наукою, оскільки служить «провідником» знань, отриманих у межах інших наук (природничих і технічних), в практику розкриття та розслідування злочинів. Іншими словами, криміналістика служить засобом, «додатком» наукових досягнень до практичної діяльності.